

**P'sachim 35:a-b: With what types of grains is the obligation of matza fulfilled?**

December 29, 2020 – Tevet 14, 5781

Michal Kohane - Pardes

**Deuteronomy 16:3:**

|  |   |
|--|---|
| You (sn) shall not eat anything leavened with it; for seven days thereafter you shall eat unleavened bread.... | לא־תֹאכַל עָלָיו חֶמֶץ שִׁבְעַת יָמִים<br>תֹאכַל־עָלָיו מַצּוֹת.... |
|--|---|

**P'sachim 35:a-b:**

|  |  |
|--|--|
| <p><b>MISHNA:</b> These are the types of grain with which a person fulfills his obligation to eat <i>matza</i> on the first night of Passover: With wheat, with barley, with spelt [<i>kusmin</i>], with rye [<i>shifon</i>], and with oats [<i>shibbole shu'al</i>]. And one fulfills his obligation by eating not only <i>matza</i> made from properly tithed grains, but even with <i>matza</i> made from doubtfully tithed produce, and <i>matza</i> made with first tithe from which its <i>teruma</i> was already taken, or second tithe and consecrated food that were redeemed. And priests may eat <i>matza</i> prepared from <i>halla</i>, the portion of dough that is given to priests, or with <i>teruma</i>, as priests are permitted to eat these portions.</p> | <p>משנה אלו דברים ממני התבואה שאדם יוצא בהן ידי חובתו בליל ראשון של פסח אם עשה מהם מצה: בחטים, ובשעורים, בכוסמין ובשיפון, ובשיבולת שועל. ויוצאין חובת מצה לא רק באכילת חולין המתוקנים כראוי להם, אלא גם בדמאי (תבואה שלא ברור אם הופרש ממנה מעשר (ובמעשר ראשון שנטלה ממנו תרומתו הראויה להנתיק לכהן, ובמעשר שני או הקדש שנפדו. והכהנים יכולים לעשות מצה בחלה (חלק העיסה הניתן לכהנים) ולצאת בה ידי חובה או בתרומה שהרי להם היא מותרת באכילה.</p> |
| <p>However, one may not fulfill one's obligation to eat <i>matza</i> made with untithed produce, nor with <i>matza</i> made from the first tithe from which its <i>teruma</i> was not separated, nor with <i>matza</i> made either from the second tithe, nor from consecrated grain that was not redeemed. With regard to one who prepared loaves of <i>matza</i> that are brought with a thanks-offering, or to the wafers brought by a nazirite, the Sages drew the following distinction: If he prepared them for himself, then he does not fulfill his obligation to eat <i>matza</i> with them. However, if he prepared them to sell them in the market to those who require these loaves or wafers, one fulfills the obligation to eat <i>matza</i> with them.</p>      | <p>אבל אין יוצאים לא במצה של טבל (שלא הופרשו ממנה תרומות ומעשרות) ולא במעשר ראשון שלא נטלה ממנו תרומתו לכהנים, ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו. ועוד אמרו: חלות מצות הנספחות לקרבן התודה וכן ריקי נזיר שהן מצות שעושים עבור הנזיר, אם עשאו לעצמו כדי להביאן עם קרבנו — אין יוצאין בהן ידי חובת מצה, אפילו עשאו ממש לצורך זה. עשאו למכור בשוק שיקנו ממנו הצריכים לקרבן זה חלות וריקקי מצות — יוצאין בהן אף חובת מצה בפסח.</p>                        |

|   |  |
|---|--|
| <p><b>GEMARA:</b> The Gemara identifies the species mentioned in the mishna. One of the Sages <b>taught</b> in the <i>Tosefta</i>: <b>Spelt is a type of wheat</b>, while <b>oats [shibboleth shu'al]</b> and <b>rye [shifon]</b> are a <b>type of barley</b>. The Gemara translates the lesser-known species into the vernacular Aramaic: <b>Spelt</b> is called <i>gulba</i>; <b>rye</b> is <i>dishra</i>; and <b>oats</b> are <i>shevilei ta'ala</i>. The Gemara infers: <b>These species, yes, they may be used for matza</b>; however, <b>rice [orez] and millet [dohan], no, they may not be used</b>.</p>  | <p>גמרא תחילה מבררים את שמות הצמחים שהוזכרו במשנה. <b>תנא</b> [שנינו בתוספתא: <b>בוסמין</b> — מין חיטין הם, שכולת שועל ושיפון — מין שעורין הם. וביאור המילים שלא היו ידועות: <b>בוסמין</b> הם הקרויים בארמית <b>גולבא</b>, <b>שיפון</b> קרוי <b>דישרא</b>, <b>שיבולת שועל</b> היא הנקראת <b>שבילי תעלא</b>. מן המשנה אפשר לדייק: <b>הני</b> [אלה (המינים — אין] כן, [אבל אורז ודוחן — לא.</p>  |
| <p>The Gemara asks: <b>From where are these matters, that matza cannot be prepared from rice or millet, derived?</b> <b>Rabbi Shimon ben Lakish</b> said, and likewise a Sage of the school of <b>Rabbi Yishmael</b> taught, and likewise a Sage of the school of <b>Rabbi Eliezer ben Ya'akov</b> taught that <b>the verse states: "You shall eat no leavened bread with it; seven days you shall eat with it matza, the bread of affliction"</b> (<a href="#">Deuteronomy 16:3</a>). This verse indicates that only with <b>substances which will come to a state of leavening, a person fulfills his obligation to eat matza with them</b>, provided he prevents them from becoming leavened. This <b>excludes these foods, i.e., rice, millet, and similar grains, which, even if flour is prepared from them and water is added to their flour, do not come to a state of leavening but to a state of decay [sirahon]</b>.</p> | <p>ושואלים: <b>מנהני מילי</b> [מנין דברים אלה] שאין לעשות מצה מאורז ודוחן? <b>אמר ר' שמעון בן לקיש</b>, וכן <b>תנא דבי</b> [שנה החכם בבית מדרשו] של ר' ישמעאל, וכן <b>תנא</b> [שנה] [דבי] [שנה החכם בבית מדרשו] של ר' אליעזר בן יעקב: <b>אמר קרא</b> [הכתוב] "<b>לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני</b>" (<a href="#">דברים טז, ג</a>), (וכך דורשים את הכתוב: <b>דברים הבאים לידי חימוץ — אדם יוצא בהן ידי חובתו במצה אם שמרם מלהיות חמץ, יצאו אלו אורז ודוחן וכיוצא בהם שגם אם עשו מהם קמח ונתנו בהן מים שאין באין לידי חימוץ אלא לידי סירחון ואינם תופחים ומחמיצים כחמץ דגן.</b></p> |
| <p>The Gemara notes: <b>The mishna is not in accordance with the opinion of Rabbi Yohanan ben Nuri, who said: Rice is a full-fledged type of grain, and one is liable to receive karet for eating it in its leavened state, like other types of grain. As it was taught in a baraita: Rabbi Yohanan ben Nuri prohibits eating cooked rice and millet on Passover, due to the fact that they are close to being leavened.</b></p>  | <p>ומעירים: <b>מתניתין</b> [משנתנו] <b>שלא כשיטת ר' יוחנן בן נורי</b> שאמר: <b>אורז מין דגן הוא לכל דבר, וחייבין על חימוצו כרת</b> שהוא כשאר מיני דגן שהחמיצו. <b>דתניא</b> [שכן שנינו בבבלי, <b>ר' יוחנן בן נורי אוסר לאכול אורז ודוחן אם בישלם בפסח מפני שקרוב להחמיץ</b>.</p>   |
| <p><b>A dilemma was raised before the scholars who were studying this issue. What is the meaning of the expression: That it is close to becoming leavened? Does this mean that it will be leavened even quicker</b></p>   | <p><b>איבעיא להו</b> [נשאלה להם ללומדים] <b>מה משמעות הביטוי "שקרוב להחמיץ"? האם הכוונה דקדים</b> [שהוא מקדים] <b>ומחמיץ וממהר לכך אף יותר מחיטה</b></p>   |

|   |  |
|---|--|
| <p>than wheat or barley? Or does it <b>perhaps</b> mean that it is only <b>close to being leavened</b>, i.e., it resembles leavened bread, but it is <b>not full-fledged leavened bread</b>. In other words, perhaps <a href="#">Rabbi Yohanan ben Nuri</a> maintains that these grains cannot in fact become full-fledged leavened bread, and one is not punished with <i>karet</i> for eating them on Passover. However, he rules that one should nevertheless avoid eating them, due to their similarity to leavened bread.</p>  | <p>ושעורה, או דילמא [שמא] משמעו :<br/> "קרוב להחמיץ" — הוי [נהיה, אולם<br/> חמץ גמור — לא הוי] נהיה [כלומר אף<br/> הוא מסכים שאינו מחמיץ בשאר דגנים<br/> ואין חייבים כרת על חימוצו ואין לעשות<br/> ממנו מצה לכתחילה.</p>   |
| <p>The Gemara responds: <b>Come and hear</b> a resolution to this question, <b>as it was taught</b> in a <i>baraita</i> that <a href="#">Rabbi Yohanan ben Nuri</a> said: Rice is a full-fledged type of grain. Therefore, one is liable to receive <i>karet</i> for eating it in its leavened state, and a person can fulfill his obligation to eat <i>matza</i> with it on Passover. This <i>baraita</i> clearly indicates that, according to the opinion of <a href="#">Rabbi Yohanan ben Nuri</a>, rice becomes leavened like other grains, and the expression: It is close to becoming leavened, means that it becomes leavened quicker than other grains.</p> | <p>ומשיבים: תא שמע [בוא ושמע] [פתרון<br/> לדבר, דתניא] [שהרי שנינו בברייתא,<br/> אמר ר' יוחנן בן נורי: אורז מין דגן הוא<br/> וחייבין על חימוצו כרת, ואדם יוצא בו ידי<br/> חובתו בפסח, ומכאן ברור שלדעתו אורז<br/> מחמיץ לגמרי כמו שאר תבואות. ו"קרוב<br/> להחמיץ" שבדבריו משמעו, שהוא ממהר<br/> להחמיץ.</p>  |
| <p>And so too, <a href="#">Rabbi Yohanan ben Nuri</a> would say: One who has prepared bread from <i>keramit</i>, a type of wild wheat, is <b>obligated to separate <i>ħalla</i></b>, just as he must separate <i>ħalla</i> from dough prepared of other types of grain. The Gemara asks: <b>What is <i>keramit</i>?</b> <a href="#">Abaye</a> said: It is a plant called <i>shitzanita</i>. Since this name was not widely known either, the Gemara asks: <b>What is <i>shitzanita</i>?</b> <a href="#">Rav Pappa</a> said: This is the wild grain that is found between papyrus reeds.</p>   | <p>וכן היה ר' יוחנן בן נורי אומר: קרמית<br/> שאף היא מין ממיני דגני הבר חייבת<br/> בחלה כשם שיש להפריש חלה לכהן<br/> מעיסות של שאר מיני דגן. ושאלו: מאי<br/> [מהי] [קרמית] זו? אמר אביי: היא הצמח<br/> הקרוי שיצניתא, אף שם זה לא היה ידוע<br/> לכל, ושאלו מאי [מהי] [שיצניתא] זו? אמר<br/> רב פפא: שיצניתא דמשתכחא ביני<br/> כלניתא [השיצנית הנמצאת בין<br/> הכלניות].</p>      |
| <p><a href="#">Rabba bar bar Hana</a> said that <a href="#">Reish Lakish</a> said: With regard to dough that was kneaded with wine, oil, or honey, one is not liable to receive <i>karet</i> for eating it in its leavened state, since these liquids will not cause the dough to be leavened. <a href="#">Rav Pappa</a> and <a href="#">Rav Huna, son of Rav Yehoshua</a>, were sitting before <a href="#">Rav Idi bar Avin</a>, and <a href="#">Rav Idi bar Avin</a> was sitting and dozing as his students conversed. <a href="#">Rav Huna, son of Rav Yehoshua</a>, said to <a href="#">Rav Pappa</a>: What is the reason of <a href="#">Reish Lakish</a>,</p>  | <p>אמר רבה בר בר חנה אמר ריש לקיש:<br/> עיסה שנלושה ביין ושמן ודבש — אין<br/> חייבין על חימוצה כרת, שמשקה שאינו<br/> מים אינו גורם לבצק להיות חמץ. יתיב<br/> [ישב] [רב פפא ורב הונא בריה] [בנו] [של<br/> רב יהושע קמיה] [לפני] [רב אידי בר אבין<br/> ויתיב] [וישב] [רב אידי בר אבין וקא] [והיה]<br/> מנמנם, ובינתיים שוחחו התלמידים<br/> ביניהם. אמר ליה [לו] [רב הונא בריה]</p> |

|  |  |
|--|--|
| <p>who maintains that one is not liable to receive <i>karet</i> for this type of leavening?</p>  | <p>[בנו] של רב יהושע לרב פפא: מאי טעמא [מה טעמו] של ריש לקיש שאין חייבים על חימוצה כרת?</p>  |
| <p><a href="#">Rav Pappa</a> said to him: The verse states: “You shall eat no leavened bread with it; seven days you shall eat with it <i>matza</i>” (<a href="#">Deuteronomy 16:3</a>). In light of the juxtaposition of leavened bread and <i>matza</i>, <a href="#">Reish Lakish</a> compares these two types of bread: With regard to those substances through which a person fulfills his obligation to eat <i>matza</i>, one is liable to receive <i>karet</i> for eating them in their leavened state. And with regard to this dough, which was kneaded with wine, oil, or honey, since a person does not fulfill his obligation to eat <i>matza</i> with it, as it is called rich, i.e., enhanced, <i>matza</i>, one is not liable to receive <i>karet</i> for eating it in its leavened state on Passover. <i>Matza</i> is called the bread of affliction, or the poor man’s bread, a description that does not apply to dough prepared with wine, oil, or honey.</p> | <p>אמר ליה [לו]: [שאמר קרא] המקרא: [”לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות”, והוא למד מהשוואה ומסמיכות זו של חמץ ומצות באופן זה: דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו במצה הם אלה שחייבין על חימוצו כרת, והא [וזו] הואיל ואין אדם יוצא בה ידי חובתו במצה, דהויא ליה [שהרי היא] מצה עשירה. שהרי התורה קראה למצות "לחם עוני" ועיסה שנילושה ביין שמן ודבש אינה בגדר לחם עוני, ואין יוצאים בה חובת מצה — על כן גם אין חייבין על חימוצה כרת.</p> |
| <p><a href="#">Rav Huna, son of Rav Yehoshua</a>, raised an objection to <a href="#">Rav Pappa</a>: We learned with regard to one who took a baked item, dissolved it in water, and swallowed this mixture on Passover: If the baked item is leavened bread, he is punished with <i>karet</i>; and if it is <i>matza</i>, a person does not fulfill his obligation to eat <i>matza</i> on Passover with this food. The reason one does not fulfill the obligation to eat <i>matza</i> is because swallowing in this manner is not considered an act of eating. But here this is a case where a person does not fulfill his obligation to eat <i>matza</i> with this dissolved food, and nevertheless he is liable to receive <i>karet</i> for eating it in its leavened state. This ruling conflicts with <a href="#">Rav Pappa</a>’s general principle.</p>   | <p>איתיביה [הקשה לו] [רב הונא בריה] [בנו] של רב יהושע לרב פפא על שיטה זו; שנינו שאם לקח אדם דבר מאפה והמחהו (המיס אותו במים) וגמעו בפסח, אם חמץ הוא — ענוש כרת, ואם מצה הוא — אין אדם יוצא ידי חובתו בפסח שאין בגמיעה זו משום גדר אכילה ואינה נחשבת כאכילת מצה. ואם כן, והא הכא [והרי כאן] [במקרה זה, שאין אדם יוצא ידי חובתו במצה זו שנמחתה, ובכל זאת חייבין על חימוצו כרת? ואם כן הכלל שקבע רב פפא איננו נכון!]</p>                    |
| <p>At this point <a href="#">Rav Idi bar Avin</a> woke up, due to their discussion, and said to them: Children, this is the reasoning of <a href="#">Reish Lakish</a>: One is not liable to receive <i>karet</i> for eating dough kneaded with oil or honey, because oil and honey are considered fruit juices, and fruit juice does not cause dough to be leavened.</p>   | <p>בינתיים איתער בהו [התעורר] [רב אידי בר אבין] למשמע דבריהם, אמר להו [להם]: [דרדקי] ילדים, תינוקות [היינו טעמא] [זהו טעמו] של ריש לקיש משום דהו להו [שיש להם] [שמן ודבש הריהם מי פירות בלבד, ומי פירות אין מחמיצין]</p>   |

|   |  |
|---|--|
| Therefore, dough prepared with these liquids is not considered full-fledged leavened bread. | ואף שניתנים לאפיה אין עיסה הנעשית על ידיהם נחשבת כחמץ לכל דבר. |
|---|--|

**fulfills his obligation or not? - יוצא? לא יוצא?**

| does not fulfill - לא יוצא   | fulfills – יוצא  |
|--|--|
| טבל<br>Tevel - <b>untithed produce</b>   | דמאי (ד-מאי?)<br><i>d'mai</i> – doubtfully tithed produce  |
| מעשר ראשון שלא נטלה תרומתו<br><i>matza</i> made from the <b>first tithe from which its <i>teruma</i> was not separated</b>   | מעשר ראשון שנטלה תרומתו<br><i>matza</i> made <b>with first tithe from which its <i>teruma</i> was already taken</b>  |
| מעשר שני והקדש שלא נפדו<br><i>matza</i> made either from the <b>second tithe, nor from consecrated grain that was not redeemed</b>   | מעשר שני והקדש שנפדו<br><b>second tithe and consecrated food that were redeemed</b>  |
| חלות התודה ורקיני נזיר - עֲשָׂאן לְעֶצְמוֹ — אין יוצא בָּהֶן.<br>עֲשָׂאן לְמִכּוֹר בְּשׁוּק — יוצאין בָּהֶן<br>With regard to one who prepared <b>loaves of <i>matza</i></b> that are brought with a <b>thanks-offering</b> , or to the <b>wafers brought by a nazirite</b> , the Sages drew the following distinction: If <b>he prepared them for himself</b> , then he <b>does not fulfill</b> his obligation to eat <i>matza</i> <b>with them</b> . However, if <b>he prepared them to sell them in the market</b> to those who require these loaves or wafers, <b>one fulfills</b> the obligation to eat <i>matza</i> <b>with them</b> . | הכהנים בחלה ובתרומה<br><b>priests</b> may eat <i>matza</i> prepared <b>from <i>halla</i></b> , the portion of dough that is given to priests, <b>or with <i>teruma</i></b> , as priests are permitted to eat these portions. |

*Isur Hana'a* – the prohibition of deriving benefit from forbidden items:

|  |  |
|--|--|
| <p><b>Hizkiya said:</b> From where is it derived in the mishna that it is prohibited to derive benefit from leavened bread on Passover? As it is stated: “Leavened bread shall not be eaten” (<a href="#">Exodus 13:3</a>). Since the verse uses the passive, it should be understood as follows: <b>There shall be no permitted consumption of it</b> at all, even deriving benefit, as benefit could be exchanged for money, which could be used to buy food.</p> <p>The Gemara reads precisely: <b>The reason</b> deriving benefit is prohibited <b>is that the Merciful One writes</b> in the Torah: “Leavened bread shall not be eaten.” Had the Torah <b>not written:</b> “Shall not be eaten,” and instead used the active form: You shall not eat, <b>I would have said</b> that the <b>prohibition of eating is implied</b> but that <b>the prohibition of deriving benefit is not implied.</b></p> | <p><b>אמר חזקיה מנין יודעים אנו לחמץ בפסח שאסור בהנאה? משום שנאמר "לא יאכל חמץ" (שמות יג, ג. (ומתוך שנאמר האיסור בלשון נפעל, יש להבין: לא יאכל בו היתר אכילה כלל ולכך אסור בהנאה, שהרי כל הנאה בסופו של דבר אפשר להמירה בכסף, ובכסף זה אפשר לקנות דבר מאכל. מדבריו אלה של חזקיה מדויקים: טעמא [הטעם, דוקא [משום שכתב רחמנא [המקרא] "לא יאכל חמץ", הא [הרי] [אם] לא היה כותב בסגנון זה "לא יאכל", הוה אמינא [הייתי אומר] שלשון "לא תאכל" וכיוצא בה איסור אכילה — משמע הדבר, ואולם איסור הנאה — לא משמע.</b></p> |
| <p>The Gemara comments: <b>And this conclusion disagrees with</b> the opinion of <a href="#">Rabbi Abbahu</a>, as <a href="#">Rabbi Abbahu</a> said that <b>wherever it is stated:</b> “It shall not be eaten,” “You, singular, shall not eat,” or “You, plural, shall not eat,” <b>both a prohibition of eating and a prohibition of deriving benefit are implied, unless the verse specifies that one may benefit, in the manner that it specified with regard to an unslaughtered animal carcass.</b></p>   | <p>ומעירים: <b>ופליגא</b> [וחלוקה] [דעה זו על דברי ר' אבהו, שאמר ר' אבהו: כל מקום שנאמר "לא יאכל", "או" "לא תאכל", "או" "לא תאכלו" — אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה משמע, עד שיפרט לך הכתוב שמותר בהנאה כדרך שפרט לך בנבילה, שמותר למכרה או לתיתה במתנה לגוי<sup>1</sup>.</p>   |

<sup>1</sup> לדעת הרמב"ם מי שנהנה מאיסורי הנאה, לדוגמה מי שמכרם לגוי, אינו לוקה: לדעת המגיד משנה (1283-1360) טעם הדבר הוא שכל הנאה אינה דרך השימוש האופטימלית במאכלים, שהיא אכילה. לעומת הרמב"ם, הריא"ז (מאה ה-13) - ההנה מאיסורי הנאה, כמו למשל המוכר לגוי איסורי הנאה, לוקה.